

Устинова І. П., к.ю.н., доцент,
Недогибченко Н. І., студентка,
Навчально-науковий Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ

ФІНАНСОВО-ПРАВОВІ СКЛАДОВІ ДЕРЖАВНОГО КРЕДИТУ ТА БОРГУ В УКРАЇНІ

Кредит – це своєрідна опора сучасної економіки, яка є невід’ємним елементом економічного розвитку. Його використовують держави, уряд, підприємства і окремі громадяни. На сьогоднішній час в українському законодавстві не існує окремого нормативного акту, який би регулював питання державного кредиту. Проте, в ст. 2 Бюджетного кодексу України (далі БКУ) законодавець закріпив визначення державного запозичення, тобто операцій, пов’язаних з отриманням державою кредитів (позик) на умовах повернення, платності та строковості з метою фінансування державного бюджету [1]. В теорії фінансового права під державним кредитом розуміють сукупність фінансових відносин, у яких позичальником є держава, а з іншої сторони - фізичні і юридичні особи, які виступають як кредитори. Також це форма вторинного перерозподілу валового внутрішнього продукту, що використовується для покриття дефіциту державного бюджету [2].

Призначення державного кредиту виявляється в тому, що він є засобом мобілізації в руках держави додаткових фінансових ресурсів, які є необхідними для інвестування економічних та соціальних програм держави. Фінансові відносини у сфері державного кредиту складаються лише у зв’язку з формуванням, функціонуванням і погашенням державного боргу. На даний момент в Україні існують такі внутрішні форми державного кредиту, як державні позики, ощадна справа - перетворення частини вкладів населення в державні позики, запозичення коштів загальнодержавного позичкового фонду, гарантовані позики та казначейські позики [2].

Ватро зазначити, що державна внутрішня позика - це реалізовані серед юридичних і фізичних осіб цінні папери, за допомогою яких мобілізуються тимчасово вільні кошти юридичних і фізичних осіб для фінансування потреб держави. Державна позика прямо пов’язана з такою фінансово-правовою категорією, як державний борг. Згідно із ст. 2 БКУ державний борг - це загальна сума боргових зобов’язань держави з повернення отриманих та непогашених кредитів (позик) станом на звітну дату, що виникають внаслідок державного запозичення [1]. У різних країнах державний борг зростає неоднаковими темпами. Перевищення державного боргу над валовим національним продуктом більш ніж у

2,5 рази є небезпечним для стабільності економіки, особливо для стійкого грошового обігу [3].

Державний борг складається з державного внутрішнього боргу і державного зовнішнього боргу, але не включає в себе борг місцевих органів влади та державних підприємств. Зовнішній державний борг - це борг іноземним державам, організаціям й окремим особам. Даний вид боргу є надзвичайно тяжким для країни, адже їй доводиться розраховуватися за нього сировиною, надавати певні послуги, щоб сплатити відсотки й погасити сам борг.

Внутрішній борг - це борг держави перед своїм населенням. Станом на 2016 рік в Україні можна спостерігати наявність номінального і реального внутрішнього державного боргу. Номінальний внутрішній державний борг - сукупність державних запозичень на кредитних і фондових ринках. Він передбачає погашення основної суми боргу з виплатою відсотків у визначені терміни. Реальний внутрішній державний борг, окрім номінального боргу, включає також невиконані фінансові зобов'язання держави перед суб'єктами економіки (неоплачені державні замовлення, заборгованість по заробітній платі перед працівниками бюджетної сфери, невідшкодований податок на додану вартість і т. ін.) [4]. Відповідно до ст. 92 Конституції України, виключно законами України встановлюється порядок утворення і погашення зовнішнього та внутрішнього боргів. Відповідно до ст. 116 Конституції України, Кабінет Міністрів України забезпечує реалізацію фінансової політики, координує роботу міністерств та інших органів виконавчої влади, організує і забезпечує здійснення зовнішньоекономічної діяльності України [5].

Варто наголосити на тому, що для того щоб ефективно здійснювати фінансову політику в країні уряд повинен забезпечити механізм управління державним боргом через політику державних запозичень [6].

Підсумовуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що державний кредит та борг є невід'ємними елементами функціонування економіки України. Однак, великий розмір державного боргу може призвести до негативних наслідків в економіці держави. На жаль, в чинному українському законодавстві ще не достатньо повно врегульовано питання державного боргу країни.

Література

1. Бюджетний кодекс України: Закон від 8 липня 2010 р. № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
2. Регулювання державного кредиту [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://bookb.net/book_finansove-pravo_714_page_19/
3. Проблеми регулювання та реформування системи управління державним боргом в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/levchenko-i-a-problemi-regulyuvannya-ta-reformuvannya-sistemi-upravlinnya->

derzhavnim-borgom-v-ukrayini

4. Проблеми боргової політики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.finalearn.com/lifers-1286-1.html>

5. Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

6. Горобець О. Г. Державний борг України та його вплив на розподіл валового внутрішнього продукту. / О. Г. Горобець // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 3. – С. 17-19.

УДК 354.35: 336.71.078.3

Пашинський М. М., аспірант,
Навчально-науковий Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ
Науковий керівник: Пивовар Ю. І., к.ю.н., доцент

ДО ПИТАННЯ ПРО УТОЧНЕННЯ ПРАВОВОЇ КАТЕГОРІЇ «БАНКІВСЬКЕ РЕГУЛЮВАННЯ»

Відповідно до абзацу 4, 5 частини першої статті 1 Закону України «Про Національний банк України» однією з функцій Національного банку України (НБУ), як органу державної влади, є *банківське регулювання*. Полягає ця функція у створенні системи норм, що регулюють діяльність банків, визначають загальні принципи банківської діяльності, порядок здійснення банківського нагляду, відповідальність за порушення банківського законодавства [1]. Виходячи з вказаного законодавчого трактування можна зробити умовивід, що головною метою банківського регулювання є створення системи норм (тобто правил поведінки). Разом з тим зауважимо, що в даному випадку використаний законодавцем термін «норма» формує про нього уяву як про явище, що носить достатньо широке змістовне значення, оскільки допускає включення до свого змісту як власне правові норми (тобто норми права як загальнообов'язкові, формально визначені правила поведінки, що встановлені або санкціоновані державою і спрямовані на врегулювання суспільних відносин), так і інші різновиди норм (зокрема, технічні, програмні, бухгалтерські стандарти, тощо).

Співставлення мети регулювання банківського, що покладається на НБУ, та мети регулювання в інших сферах економіки держави (наприклад, фінансовій, охорони навколишнього природного середовища та екологічної безпеки та ін.) дає підстави припустити, що держава наділила НБУ свого роду «надфункцією», здійснення якої більш правильно слід відносити до компетенції Верховної Ради України як єдиного державного законодавчого органу, уповноваженого на формування національної